

กำหนดการอบรม
โครงการ คุณธรรม จริยธรรม ตามรอยพระยุคลบาทเพื่อชาติเข้มแข็งมั่นคง
ณ ห้องประชุมวิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
วันที่ ๖ มิถุนายน ๒๕๕๖

๐๘.๐๐ - ๐๘.๔๕ น.	ผู้เข้ารับการอบรมลงทะเบียน
๐๘.๔๕ - ๐๙.๐๐ น.	ชี้แจงวัตถุประสงค์โครงการ โดยนายขจิตภัย บุรุษพัฒน์
๐๙.๐๐ - ๑๑.๓๐ น.	พิธีเปิดการอบรม ๑ ผู้ว่าราชการจังหวัดขอนแก่น กล่าวต้อนรับ ๒ นายขจิตภัย บุรุษพัฒน์ นายกสมาคมความมั่นคงปลอดภัย แห่งประเทศไทย กล่าวรายงาน ๓ ฯพณฯ ศ.นพ.เกษม วัฒนชัย องคมนตรี กล่าวเปิดการอบรม และปาฐกถาพิเศษ เรื่อง “หลักการทรงงานของในหลวง”
๑๑.๓๐ - ๑๓.๑๕ น.	รับประทานอาหารกลางวัน
๑๓.๑๕ - ๑๕.๐๐ น.	อภิปรายเรื่อง “คุณธรรมตามรอยพระยุคลบาทเพื่อชาติเข้มแข็งมั่นคง” โดย ๑) นายขจิตภัย บุรุษพัฒน์ นายกสมาคมความมั่นคงปลอดภัยแห่งประเทศไทย ๒) ม.ล.ปนัดดา ดิศกุล รองปลัดกระทรวงมหาดไทย ๓) นายสายเมือง วิริยะศิริ ที่ปรึกษาโครงการพระราชดำริ สำนักราชเลขาธิการ

ปิดการอบรม / สัมมนา

หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

๑. **ทำงานอย่างผู้รู้จริง** : ศึกษางานที่จะทำให้ดี “ความรู้” ต้องพัฒนาอยู่เรื่อยๆ ต้องรู้หมดและรู้อย่างแท้จริง แล้วนำกลับมาใช้ประโยชน์
๒. **ไม่ติดตำรา** : ไม่ผูกมัดกับวิชาการและเทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสมกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่แท้จริงของคนไทย
๓. **ทำตามลำดับขั้น** : สร้างพื้นฐานคือ ความพอกิน พอใช้ ของประชาชนส่วนใหญ่ก่อน จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและเศรษฐกิจขั้นสูงโดยลำดับให้ถึงขั้นกินดี อยู่ดี
๔. **แก้ปัญหาที่จุดเล็ก** : มองปัญหาในภาพรวมก่อนเสมอ แต่การแก้ปัญหาจะเริ่มจากจุดเล็ก ๆ คือ การแก้ไขปัญหเฉพาะหน้าที่คนมักจะมองข้าม
๕. **องค์รวม** : คิดอย่างองค์รวม มองอย่างครบวงจร มองเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและแนวทางแก้ไขอย่างเชื่อมโยง
๖. **ภูมิสังคม** : การพัฒนาใดๆ ต้องคำนึงถึงภูมิประเทศของบริเวณนั้น (ดิน, น้ำ, ป่า, เขา ฯลฯ) และสังคมวิทยาของคนที่นี่ (นิสัยใจคอของผู้คน ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น)
๗. **ทำให้ง่าย** : ทำสิ่งยากให้กลายเป็นง่าย ทำสิ่งที่สลับซับซ้อนให้เข้าใจง่าย
๘. **ความตั้งใจจริงและมีความเพียร** : ทำงานต้องมีความตั้งใจ อย่าทำงานไปวันๆ ตั้งใจทำงานจะทำให้มีแรง มีกำลังใจ และต้องขยันหมั่นเพียร งานบางอย่างยาก แต่ก็ต้องฟันฝ่าไปให้ได้
๙. **อดทน มุ่งมั่น** : รู้จักการอดทน ทำจนเป็นนิสัย ไม่ตื่นเต้นหรือกังวลกับสิ่งที่เกิดขึ้นกับตัวเรา เหมือนกับคำว่า “ธรรมะ” ซึ่งนั่นก็คือ ธรรมชาติ ธรรมดา
๑๐. **กาแพต้นเดียว** : ก้าวแรกที่กล้าก้าว
๑๑. **อ่อนน้อม ถ่อมตนและประหยัด** : เป็นสิ่งสำคัญ เวลาที่เสด็จเยี่ยมราษฎรทรงโน้มพระวรกายคุกเข่า และประทับพับเพียบเข้าหาประชาชน ในการพัฒนาและช่วยเหลือราษฎรทรงใช้หลักในการแก้ไขปัญหาด้วยธรรมชาติ เรียบง่าย และประหยัด ราษฎรสามารถทำได้เอง หาได้ในท้องถิ่น และประยุกต์ใช้สิ่งที่มีอยู่ในภูมิภาคนั้นมาแก้ไขปัญหาโดยไม่ต้องลงทุนสูง หรือใช้เทคโนโลยีที่ยู่งยากนั้น
๑๒. **คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม** : **ต้องคิดให้ดี ให้ลึกซึ้ง** คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมและไม่ละเลยคนส่วนน้อยที่ต้องเสียสละเพื่อส่วนรวม เมื่อส่วนรวมได้ประโยชน์อย่างมากมาย คนส่วนรวมต้องช่วยคนส่วนเล็กที่เสียสละอย่างเต็มที่
๑๓. **รับฟังความคิดเห็นของทุกฝ่าย** : ทรงทำประชาพิจารณ์ (Public Hearing) ทุกครั้งโดยวิธีการของพระองค์นั้นเป็นวิธีที่เรียบง่ายและตรงไปตรงมา
๑๔. **เข้าใจความต้องการของประชาชน** : ถ้าประชาชนไม่ต้องการอย่าไปยึดเยียดอะไรให้
 “...การเข้าใจถึงสถานการณ์ของผู้ที่เราจะช่วยเหลือนั้นเป็นสิ่งสำคัญที่สุด การช่วยเหลือให้เขาได้รับสิ่งที่เขาควรจะได้รับตามความจำเป็นอย่างเหมาะสม จะเป็นการช่วยเหลือที่ได้ผลที่สุด อีกประการหนึ่ง ในการช่วยเหลือนั้น ควรยึดหลักสำคัญว่า เราจะช่วยเขาเพื่อให้เขาสามารถช่วยตนเองได้ต่อไป...”
๑๕. **ระเบิดจากข้างใน** : ต้องสร้างความเข้มแข็งให้คนในชุมชนที่เราเข้าไปพัฒนาให้มีสภาพพร้อมที่จะรับการพัฒนาเสียก่อน มิใช่การนำเอาความเจริญหรือบุคคลจากสังคมภายนอกเข้าไปหาชุมชน หมู่บ้าน ที่ยังไม่มีโอกาสเตรียมตัวหรือตั้งตัว
๑๖. **พึ่งตนเอง** : ยึดหลักพออยู่ พอกิน พอใช้ และสามารถอยู่ได้ด้วยตนเองในระดับพื้นฐาน
 “...ยืนบนขาของตัวเอง (ซึ่งแปลว่าพึ่งตนเอง) หมายความว่าสองขาของเรานี้ ยืนบนพื้นให้อยู่ได้ไม่หกล้ม ไม่ต้องไปขอยืมขาของคนอื่นมาใช้สำหรับยืน...”

๑๓. การเชื่อเพื่อซึ่งกันและกัน : ต้องคิดถึงคนอื่นบ้าง อย่าคิดถึงแต่ตัวเอง เห็นแก่ตัวอย่างเดียว อยู่ไม่รอด ต้องรู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม ทรงใช้หลักสังฆทาน ความหมายนี้ลึกซึ้งมาก คือ “ให้เพื่อให้”

“...สังคมใดก็ตาม ถ้ามีความเชื่อเพื่อเกื้อกูลกัน ด้วยความมุ่งมั่นเจริญต่อกัน สังคมนั้นย่อมเต็มไปด้วยไมตรีจิต มิตรภาพ มีความร่มเย็นเป็นสุขน่าอยู่...”

๑๔. ส่งเสริมคนดีและคนเก่ง : “...ในบ้านเมืองนั้น มีทั้งคนดีและคนไม่ดี การทำให้บ้านเมืองมีความปรกติสุขเรียบร้อยจึงมิใช่การทำให้ทุกคนเป็นคนดี ไม่มีใครทำให้ทุกคนเป็นคนดีได้ทั้งหมด หากอยู่แต่ที่การส่งเสริมคนดี ให้คนดีได้ปกครองบ้านเมือง และควบคุมคนไม่ดี ไม่ให้มีอำนาจ ไม่ให้ก่อความเดือดร้อนวุ่นวายได้...”

๑๕. ความซื่อสัตย์ สุจริต จริงใจต่อกัน : “...ผู้ที่มีความสุจริตและบริสุทธิ์ใจ แม้จะมีความรู้น้อย ก็ยอมทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมได้มากกว่าผู้ที่มีความรู้มากแต่ไม่มีความสุจริต ไม่มีความบริสุทธิ์ใจ...”

๒๐. ปลูกป่าในใจคน : การที่จะฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติให้กลับคืนมาจะต้องปลูกจิตสำนึกในการรักผืนป่าให้แก่คนเสียก่อน

“...เจ้าหน้าที่ป่าไม้ควรจะต้องปลูกต้นไม้ลงในใจคนเสียก่อน แล้วคนเหล่านั้นก็จะพากันปลูกต้นไม้ลงบนแผ่นดิน และรักษาต้นไม้ด้วยตนเอง...”

๒๑. ประหยัด เรียบง่าย ได้ประโยชน์สูงสุด : แก้ไขปัญหาด้วยความเรียบง่ายและประหยัด ราษฎรสามารถทำได้เอง หาได้ในท้องถิ่น และประยุกต์ใช้สิ่งที่มีอยู่ในชุมชนนั้นๆ มาแก้ปัญหา โดยไม่ต้องลงทุนสูง หรือใช้เทคโนโลยีที่ไม่ยุ่งยากนัก

“ให้ปลูกป่า โดยไม่ต้องปลูกป่า โดยปล่อยให้ขึ้นเองตามธรรมชาติ จะได้ประหยัดงบประมาณ”

๒๒. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : ยึดความพอดี พอเพียง พอควร เป็นที่ตั้ง อย่าทำอะไรให้สิ้นเกินพอดี แต่ต้องทำอย่างเต็มศักยภาพของแต่ละคนมีอยู่

๒๓. รู้-รัก-สามัคคี :

เพื่อทำงานให้สำเร็จ

รู้ : ก่อนที่เราจะลงมือทำงานใด จะต้องรู้งานนั้นเสียก่อน รู้ถึงปัจจัยทั้งหมด รู้ถึงปัญหาและรู้ถึงวิธีแก้ปัญหา

รัก : เมื่อเรารู้ครบกระบวนการความแล้ว จะต้องเห็นคุณค่า เกิดศรัทธา เกิดความรักที่จะเข้าไปลงมือปฏิบัติ

สามัคคี : เมื่อถึงขั้นลงมือปฏิบัติต้องคำนึงเสมอว่าเราทำ คนเดียวไม่ได้ ต้องร่วมมือร่วมใจกัน สามัคคีกันเป็นหมู่คณะ จึงจะเกิดพลังในการแก้ปัญหาให้ลุล่วงด้วยดี

เพื่อการคบหาสมาคมกัน

รู้ : รู้จักทุกคนอย่างดีพอสมควรทั้งในหน้าที่การงาน และชีวิตครอบครัว

รัก : สร้างศรัทธาจากการมองกันในแง่ดี เห็นความดี เข้าใจ และใส่ใจในกันและกัน

สามัคคี : สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ สร้างความสมานฉันท์ในหมู่มิตร

๒๔. เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา : การพัฒนาในด้านต่างๆ ต้องเข้าใจภูมิประเทศ เข้าใจคน เข้าใจหลักปฏิบัติ และที่สำคัญ เราเข้าใจเขาและจะต้องทำอย่างไรให้เขาเข้าใจเราด้วย เราเข้าถึงเขาแล้ว ต้องทำอย่างไรให้เขาเข้าถึงเราด้วย เมื่อเข้าใจกันแล้วก็สามารถที่จะนำไปสู่การพัฒนาในขั้นต่อไปได้

๒๕. ทำงานอย่างมีความสุข : พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระเกษมสำราญ และทรงมีความสุขทุกคราที่ได้ช่วยเหลือประชาชน

“...ทำงานกับฉัน ฉันไม่มีอะไรจะให้ นอกจากการมีความสุขร่วมกัน ในการทำประโยชน์ให้กับผู้อื่น...”

หลักการทรงงาน

ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

อ้างอิง

(1) “๖๐ ปี ครองราชย์ ประโยชน์สุข ประชาชนทั่ว”

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษ เพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, ๒๕๔๕

(2) “ตามรอยเบื้องพระยุคลบาท” สำนักงาน กปร. มูลนิธิชัยพัฒนา สำนักงานงบประมาณ และ กรุงเทพมหานคร, ๒๕๕๐

หลักการทรงงาน

๑. หลักคิด : จะทำอะไร? เพื่อประโยชน์อะไร เพื่อใคร
๒. หลักวิชา : จะทำอย่างไรจึงจะถูกต้อง ประหยัด และได้ผล?
๓. หลักปฏิบัติ : วิธีทำ ←←←←← ปรับปรุง
- ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓
- ผล →→→→→ ประเมิน

๑. ทำงานอย่างผู้รู้จริง

ให้ศึกษางานที่จะทำให้ดี อย่าผลีผลาม ความรู้จะหยุดนิ่งไม่ได้ ต้องขวนขวาย ต้องเก็บบันทึกไว้ แล้วนำกลับมาใช้ประโยชน์ “ความรู้” ต้องพัฒนาอยู่เรื่อยๆ ต้องรู้หมดและรู้อย่างแท้จริง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงทำให้คุณเป็นตัวอย่าง เช่น การที่จะพระราชทานโครงการโครงการหนึ่งจะทรงศึกษา ข้อมูลรายละเอียดอย่างรอบคอบและครบถ้วน ทั้งจาก ข้อมูลเบื้องต้น จากเอกสาร แผนที่ สอบถามจากเจ้าหน้าที่ นักวิชาการ และประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้ได้รายละเอียดที่ ถูกต้องและตรงกับความเป็นจริง เพื่อที่พระองค์จะได้ พระราชทานความช่วยเหลือได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว ตรงตามที่ประชาชนต้องการ ซึ่งนั่นก็คือ ไม่ว่าเราจะทำ อะไรต้องรู้จริง ศึกษาให้เข้าใจ แล้วจึงลงมือปฏิบัติ

๒. ไม่ติดตำรา

การพัฒนาตามแนวพระราชดำริ มีลักษณะของการพัฒนาที่อนุโลม และรอมชอมกับสภาพธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสภาพของสังคมจิตวิทยาแห่งชุมชน

“ไม่ติดตำรา” ไม่ผูกมัดกับวิชาการและเทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสมกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่แท้จริงของคนไทย

๓. ทำตามลำดับขั้น

ทรงเริ่มต้นจากสิ่งที่จำเป็นที่สุดของประชาชนก่อน
ได้แก่ สาธารณสุข ต่อไปจึงเป็นเรื่องสาธารณูปโภค
ขั้นพื้นฐาน และสิ่งจำเป็นสำหรับประกอบอาชีพ

การพัฒนาประเทศต้องสร้างพื้นฐานคือ ความพอมี
พอกิน พอใช้ ของประชาชนส่วนใหญ่ก่อน จึงค่อย
สร้างค่อยเสริมความเจริญและเศรษฐกิจขั้นสูงโดยลำดับ
ให้ถึงขั้นกินดี อยู่ดี

๔. แก้ปัญหาที่จุดเล็ก

ทรงมองปัญหาในภาพรวมก่อนเสมอ แต่การ
แก้ปัญหาก็จะเริ่มจากจุดเล็กๆ คือ การแก้ไขปัญหา
เฉพาะหน้าที่คนมักจะมองข้าม

“...ถ้าปวดหัวคิดอะไรไม่ออก...ต้องแก้ไขการ
ปวดหัวนี้ก่อน... เพื่อให้อยู่ในสภาพที่คิดได้...”

๕. องค์กรร่วม

- ทรงมีวิธีคิดอย่างองค์กรร่วม
- ทรงมองอย่างครบวงจร
- ทรงมองเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและแนวทางแก้ไข
อย่างเชื่อมโยง

๖. ภูมิสังคม

การพัฒนาใดๆ ต้องคำนึงถึง

- (1) ภูมิประเทศของบริเวณนั้น (ดิน, น้ำ, ป่า, เขา ฯลฯ)
- (2) สังคมวิทยาของคนที่นี่ (นิสัยใจคอของผู้คน ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น)

๓. ทำให้ง่าย

ทรงคิดค้น ดัดแปลง ปรับปรุง และแก้ไขงาน
การพัฒนาประเทศตามแนวพระราชดำริโดยง่าย
ไม่ยุ่งยากซับซ้อน

ทรงโปรดที่จะทำสิ่งยากให้กลายเป็นง่าย ทำสิ่งที่
สลับซับซ้อนให้เข้าใจง่าย

“ทำให้ง่าย”

๘. ความตั้งใจจริงและมีความเพียร

ทำงานต้องมีความตั้งใจ อย่าทำงานไปวันๆ

ตั้งใจทำงานจะทำให้มีแรง มีกำลังใจ และต้อง

ขยันหมั่นเพียร งานบางอย่างยาก แต่ก็ต้องฟันฝ่าไป

ให้ได้

๕. อดทน มุ่งมั่น

ให้รู้จักการอดทน ทำจนเป็นนิสัย ไม่ว่าสิ่งดี ๆ
ที่เข้ามา ทุกข์ที่เข้ามา สุขที่เข้ามา เราก็รับด้วย
ใจสงบ ไม่ตื่นเต้นหรือกังวลกับสิ่งที่เกิดขึ้นกับ
ตัวเรา เหมือนกับคำว่า “ธรรมะ” ซึ่งนั่นก็คือ
ธรรมชาติ ธรรมดา

นอกจากนี้ หากเกิดปัญหา เราก็ทำจิตใจให้
รู้สึกทำทนายกับปัญหานั้น เห็นปัญหาแล้ว
กระโดดเข้าไปสู่เป็นการทำทนายสติปัญญา อย่า
กลัวปัญหาและละลายปัญหาเรื่องยากให้เป็น
เรื่องง่าย

๑๐. กาแฟต้นเดียว : ก้าวแรกทีกล้าก้าว

เป็นตัวอย่างหนึ่งของการพัฒนาชาวเขา คือเมื่อวันที่ ๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๗ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จฯ ไปทอดพระเนตรไร่กาแฟที่ชาวกะเหรี่ยงปลูกไว้บริเวณพื้นที่บ้านอังกาน้อย ดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ โดยที่ไร่แห่งนั้นมีต้นกาแฟเพียงต้นเดียว มีพระราชกระแสกับข้าราชการบริพารที่อยู่ในขบวนเสด็จฯ ที่ไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ในการเสด็จฯ ข้ามเขาสูงมาเพื่อการนี้ ด้วยพระสุรเสียงที่เปี่ยมไปด้วยพระเมตตาว่า

“...แต่ก่อนเขาปลูกฝิ่น เราไปพูดจาชี้แจงชักชวนให้เขาลองปลูกกาแฟแทน กระเหรียงไม่เคยปลูกกาแฟมาก่อน ยังดีที่กาแฟไม่ตายเสียหายหมด แต่ยังมีเหลืออยู่หนึ่งต้นนั้น ต้องถือว่าเป็นความก้าวหน้าสำหรับกระเหรียง...” จึงต้องเสด็จฯ ไปทอศพระเนตรจะได้แนะนำเขาต่อไปว่าทำอย่างไรกาแฟจึงจะเหลืออยู่มากกว่าหนึ่งต้น ปราบฎว่าปีต่อมาราชฎรชาวกระเหรียงดอยอินทนนท์ขายกาแฟได้เป็นเงินต่อไร่ต่อปีสูงกว่าที่เคยขายฝิ่นได้

๑๑. อ่อนน้อม ถ่อมตนและประหยัด

ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญ เช่น นาฬิกาข้อมือพระกรที่พระองค์ทรงใช้ ไม่จำเป็นต้องราคาแพง แต่ทรงเน้นที่ประโยชน์ของการบอกเวลา ทรงอ่อนน้อมถ่อมพระองค์มาก เวลาที่เสด็จเยี่ยมราษฎร ทรงโน้มพระวรกาย ลูกเข่า และประทับพับเพียบเข้าหาประชาชน

ในการพัฒนาและช่วยเหลือราษฎรทรงใช้หลัก
ในการแก้ไขปัญหาด้วยธรรมชาติ เรียบง่าย และ
ประหยัด ราษฎรสามารถทำได้เอง หาได้ใน
ท้องถิ่น และประยุกต์ใช้สิ่งที่มีอยู่ในภูมิภาคนั้น
มาแก้ไขปัญหาโดยไม่ต้องลงทุนสูง หรือใช้
เทคโนโลยีที่ยุ่งยากนั้น

๑๒. คำนี้ถึงประโยชน์ส่วนรวม

โดยต้องคิดให้ดี ให้ลึกซึ้ง อย่างเช่นโครงการเขื่อน
ป่าสักๆ เป็นการดำเนินโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ที่
เป็นตัวอย่างที่ดี ที่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมและ
ไม่ได้ละเลยคนส่วนน้อยที่ต้องเสียสละเพื่อส่วนรวม
เมื่อส่วนรวมได้ประโยชน์อย่างมากมาย คนส่วนรวม
ต้องช่วยคนส่วนเล็กที่เสียสละอย่างเต็มที่

“...การปฏิบัติงานทุกอย่างของข้าราชการ มีผล
เกี่ยวเนื่องถึงประโยชน์ส่วนรวมของบ้านเมืองและ
ประชาชนทุกคน เพราะฉะนั้นจึงจำเป็นที่ข้าราชการ
จะต้องทำหน้าที่ทุกๆ ประการให้บริสุทธิ์ บริบูรณ์โดย
เต็มกำลังสติปัญญา ความรู้ ความสามารถ เพื่อผลการ
ปฏิบัติราชการทุกอย่างจักได้บรรลุความสำเร็จอย่าง
สูงและบังเกิดประโยชน์ดีที่สุดในตนเอง แก่หน้าที่
และแก่แผ่นดิน...”

๑๓. รับฟังความคิดเห็นของทุกฝ่าย

ในทุกครั้งที่เสด็จฯ ไปในพื้นที่ต่างๆ ทรงทำประชาพิจารณ์ (Public Hearing) ทุกครั้ง โดยวิธีการของพระองค์นั้นเป็นวิธีที่เรียบง่ายและตรงไปตรงมา โดยจะทรงอธิบายถึงวัตถุประสงค์และผลที่จะได้รับจากโครงการพัฒนากับพสกนิกรที่มาเฝ้าฯ ล้อมรอบอยู่ หลังจากนั้นจะทรงถามถึงความต้องการของประชาชน ความสมัครใจและให้ตกลงกันเองในกลุ่มที่จะได้รับประโยชน์ และกลุ่มที่จะต้องเสียสละในขณะนั้นเลย

พร้อมทั้งทรงวางแผนที่เพื่อตรวจสอบถึงข้อมูล
และข้อเท็จจริงของสภาพภูมิประเทศ และหลังจาก
นั้น ก็จะทรงเรียกผู้นำท้องถิ่นและฝ่ายปกครองให้
มารับทราบและดำเนินการในขั้นต้น ก่อนที่จะ
พระราชทานให้หน่วยงานปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง
ดำเนินการในเชิงบริหารและวิชาการต่อไปจนเสร็จ
สิ้นโครงการ

๑๔. เข้าใจความต้องการของประชาชน

ถ้าประชาชนไม่ต้องการอย่าไปยึดเยียดอะไรให้
ดังเช่นการดำเนินงานโครงการต่างๆ ให้แก่
ประชาชนนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะ
พระราชทานพระราชดำริกำหนดหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
อยู่เสมอๆ ว่า

“...การเข้าใจถึงสถานการณ์ของผู้ที่เราจะช่วยเหลือนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด การช่วยเหลือให้เขาได้รับสิ่งที่เขาควรจะได้รับตามความจำเป็นอย่างเหมาะสม จะเป็นการช่วยเหลือที่ได้ผลที่สุด อีกประการหนึ่ง ในการช่วยเหลือนั้น ควรยึดหลักสำคัญว่า เราจะช่วยเขาเพื่อให้เขาสามารถช่วยตนเองได้ต่อไป...”

๑๕. ระเบิดจากข้างใน

คือการทำอะไรก็ต้องสร้างฐาน ต้องเริ่มจาก
ความพร้อม ความเห็นพ้องต้องกันในกลุ่ม
เล็กๆ ก่อน แล้วค่อยๆ ก่อ จะมั่นคงถาวร
พระองค์ทรงมุ่งเน้นเรื่องการพัฒนาคน

ทรงมีพระราชกระแสรับสั่งว่า “ต้องระเบิดจากข้างใน”
นั่นหมายความว่า ต้องสร้างความเข้มแข็งให้คนใน
ชุมชนที่เราเข้าไปพัฒนา ให้มีสภาพพร้อมที่จะรับการ
พัฒนาเสียก่อน มิใช่การนำเอาความเจริญหรือบุคคล
จากสังคมภายนอกเข้าไปหาชุมชน หมู่บ้าน ที่ยังไม่มี
โอกาสเตรียมตัวหรือตั้งตัว

๑๖. ฟังตนเอง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสอนให้ชาวไทย
สามารถดำรงชีวิตด้วยตนเองได้ ไม่ว่าจะเป็นการ
ฟังตนเองทั้งทางด้านจิตใจ ที่ต้องเข้มแข็ง มีจิตสำนึก
ที่ดี สร้างสรรค์ให้ตนเองและชาติโดยรวม ด้านสังคม ก็
ต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย
ชุมชนที่แข็งแรงเป็นอิสระ หรือแม้กระทั่งด้าน
เศรษฐกิจ ที่ต้องมุ่งลดรายจ่ายก่อนเป็นสำคัญ

ยึดหลักพออยู่ พอกิน พอใช้ และสามารถอยู่ได้
ด้วยตนเองในระดับพื้นฐาน ดังพระราชดำรัส
ความตอนหนึ่งว่า

“...ยืนบนขาของตัวเอง (ซึ่งแปลว่าพึ่งตนเอง)
หมายความว่าสองขาของเราเนี่ย ยืนบนพื้นให้อยู่
ได้ไม่หกล้ม ไม่ต้องไปขอยืมขาของคนอื่นมาใช้
สำหรับยืน...”

๑๗. การเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน

ต้องคิดถึงคนอื่นบ้าง อย่าคิดถึงแต่ตัวเอง เห็นแก่ตัว
อย่างเดียวยังไม่รอด ต้องรู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม ดังที่
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำริ
แก่คนไทยไว้ว่า “...สังคมใดก็ตาม ถ้ามีความเอื้อเฟื้อ
เกื้อกูลกัน ด้วยความมุ่งดีมุ่งเจริญต่อกัน สังคมนั้นย่อม
เต็มไปด้วยไมตรีจิต มิตรภาพ มีความร่มเย็นเป็นสุข
น่าอยู่...”

อีกทั้งทรงรับสั่งอยู่เสมอเกี่ยวกับการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ว่า
ที่พระองค์ทรงทำอยู่นั้นทรงใช้หลักสั่งมทธาน
ความหมายนี้ลึกซึ้งมาก คือ “ให้เพื่อให้” พระองค์ไม่
เคยนึกว่าเมื่อให้แล้วจะต้องอย่างนั้นอย่างนี้ หลัก
สั่งมทธานให้โดยไม่เลือก ในฐานะเพื่อนมนุษย์ผู้
ประสบความสำเร็จทุกขัยาก็มีโครงการเข้าไปช่วยเหลือ ให้
เพื่อให้จริงๆ ไม่ได้ให้เพื่อคิดหวังอะไรตอบแทน

๑๘. ส่งเสริมคนดีและคนเก่ง

ควรให้การสนับสนุนส่งเสริมคนดีและคนเก่ง เพราะคนดีคนเก่ง จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาความเจริญในด้านต่างๆ ได้เป็นอย่างดี ดังพระราชดำรัสที่ว่า

“..ในบ้านเมืองนั้น มีทั้งคนดีและคนไม่ดี การทำให้บ้านเมืองมีความปรกติสุขเรียบร้อยจึงมิใช่การทำให้ทุกคนเป็นคนดี ไม่มีใครทำให้ทุกคนเป็นคนดีได้ทั้งหมด หากอยู่แต่ที่การส่งเสริมคนดี ให้คนดีได้ปกครองบ้านเมือง และควบคุมคนไม่ดี ไม่ให้มีอำนาจ ไม่ให้ก่อความเดือดร้อนวุ่นวายได้...”

๑๕. ความซื่อสัตย์ สุจริต จริ่งใจต่อกัน

“...ผู้ที่มีความสุจริตและบริสุทธิ์ใจ แม้จะมีความรู้ น้อยก็ยอมทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมได้มากกว่าผู้ที่มีความรู้มากแต่ไม่มีความสุจริต ไม่มี ความบริสุทธิ์ใจ...”

(๑๘ มี.ค. ๒๕๓๓)

๒๐. ปลุกป่าในใจคน

เพราะความต้องการอยู่รอดของมนุษย์ ทำให้ต้องการบริโภคและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสิ้นเปลือง เพื่อประโยชน์ของตนเองและสร้างความเสียหายให้แก่สิ่งแวดล้อม ไม่รู้จักพอ ปัญหาความไม่สมดุลจึงบังเกิดขึ้น

ดังนั้น ในการที่จะฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติให้กลับคืนมาจะต้องปลุกจิตสำนึกในการรักผืนป่าให้แก่คนเสียก่อน ดังพระราชดำรัสตอนหนึ่งความว่า

“...เจ้าหน้าที่ป่าไม้ควรจะปลุกต้นไม้ลงในใจคนเสียก่อน แล้วคนเหล่านั้นก็จะพากันปลุกต้นไม้ลงบนแผ่นดิน และรักษาต้นไม้ด้วยตนเอง...”

๒๑. ประหยัด เรียบง่าย ได้ประโยชน์สูงสุด

ทรงใช้หลักในการแก้ไขปัญหาด้วยความเรียบง่ายและ
ประหยัด ราษฎรสามารถทำได้เอง หาได้ในท้องถิ่น และ
ประยุกต์ใช้สิ่งที่มีอยู่ในชุมชนนั้นๆ มาแก้ไขปัญหา โดย
ไม่ต้องลงทุนสูง หรือใช้เทคโนโลยีที่ไม่ยุ่งยากนัก

“ให้ปลูกป่า โดยไม่ต้องปลูกป่า โดยปล่อยให้ขึ้นเอง
ตามธรรมชาติ จะได้ประหยัดงบประมาณ”

๒๒. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

คือยึดความพอดี พอเพียง พอควร เป็นที่ตั้ง อย่าทำอะไรให้ล้นเกินพอดี แต่ต้องทำอย่างเต็มศักยภาพที่แต่ละคนมีอยู่ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์

“...พอเพียงนี้หมายความว่ากว้างขวางยิ่งกว่านี้อีก คือ คำว่าพอ ก็เพียงพอ เพียงนี้ก็พอดังนั้นเอง คนเราถ้า พอในความต้องการ ก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความ โลภน้อย ก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้าทุกประเทศมี ความคิด อันนี้ไม่ใช่เศรษฐกิจ มีความคิดว่าทำอะไร ต้องพอเพียงหมายความว่า พอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็อยู่เป็นสุข...”

๒๓. รู้-รัก-สามัคคี

ก.เพื่อทำงานให้สำเร็จ

รู้ : ก่อนที่เราจะลงมือทำงานใด จะต้องรู้งานนั้นเสียก่อน
รู้ถึงปัจจัยทั้งหมด รู้ถึงปัญหาและรู้ถึงวิธีแก้ปัญหา

รัก : เมื่อเรารู้ครบกระบวนการความแล้ว จะต้องเห็นคุณค่า
เกิดศรัทธา เกิดความรักที่จะเข้าไปลงมือปฏิบัติ

สามัคคี : เมื่อถึงขั้นลงมือปฏิบัติต้องคำนึงเสมอว่าเราทำ
คนเดียวไม่ได้ ต้องร่วมมือร่วมใจกัน สามัคคีกันเป็นหมู่คณะ
จึงจะเกิดพลังในการแก้ปัญหาให้ลุล่วงด้วยดี

๒๓. รู้-รัก-สามัคคี

ข. เพื่อการคบหาสมาคมกัน

รู้ : รู้จักทุกคนอย่างดีพอสมควร

ทั้งในหน้าที่การงาน และชีวิตครอบครัว

รัก : สร้างศรัทธาจากการมองเห็นในแง่ดี เห็นความดี

เข้าใจ และใส่ใจในกันและกัน

สามัคคี : สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ

สร้างความสามานฉันท์ในหมู่มิตร

๒๔. เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา

เป็นสิ่งที่ต้องเข้าใจก่อน การพัฒนาในด้านต่างๆ ต้อง
เข้าใจภูมิประเทศ เข้าใจคน เข้าใจหลักปฏิบัติ และที่
สำคัญ เราเข้าใจเขาและจะต้องทำอย่างไรให้เขาเข้าใจ
เราด้วย เราเข้าถึงเขาแล้ว ต้องทำอย่างไรให้เขาเข้าถึง
เราด้วย เมื่อเข้าใจกันแล้วก็สามารถที่จะนำไปสู่การ
พัฒนาในขั้นต่อไปได้

๒๕. ทำงานอย่างมีความสุข

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระเกษม
สำราญ และทรงมีความสุขทุกคราที่ได้
ช่วยเหลือประชาชน ซึ่งเคยรับสั่งครั้งหนึ่งว่า

“...ทำงานกับฉัน ฉันไม่มีอะไรจะให้ นอกจาก
การมีความสุขร่วมกัน ในการทำประโยชน์
ให้กับผู้อื่น...”